

Oversigt

over

det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs

Forhandlinger

og

dets Medlemmers Arbejder

fra 31 Mai 1834 til 31 Mai 1835.

Af

Etatsraad og Professor *H. C. Ørsted*,

Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Selskabets Secretair.

I det Tidsløb, hvorfor her aflægges Regnskab, har Selskabet havt at beklage Tabet af tvende hædrede Medlemmer:

Contreadmiral *Peter Johan Wleugel*, Ridder og Dannebrogsmænd. o. s. v.

Biskop *Peter Erasmus Müller*, Dr. Theol., Ridder og Dannebrogsmænd.

Optagne ere til indenlandske Medlemmer, for den matematiske Classe:

Professor *Ramus*.

Professor *Jürgensen*.

For den fysiske Classe:

Kammerraad *Drewsen*.

Til udenlandske Medlemmer:

M. Letronne, Medlem af det franske Institut.

C. B. Hase, Medlem af det franske Institut.

Den matematiske Classe.

Professor *Ramus* har forelagt Selskabet en Afhandling, hvori han har søgt at reducere til det mindst mulige Antal af distincte Transcendenter en Classe af Integraler beslægtet med de elliptiske Functioner, fremstillet nemlig i Formen

$$\int Q \log (1 + n \sin^2 \phi) \frac{d\phi}{\Delta} \quad (1)$$

medens de elliptiske Functioner ere udviklede af Formen

$$\int Q \frac{d\phi}{\Delta} \quad (2)$$

hvor Q betyder en rational Function af $\sin^2 \phi$ og $\Delta = \sqrt{1 - c^2 \sin^2 \phi}$ idet Modulus $c < 1$, og begge Integralerne tagne fra $\phi = 0$. Til Formen (1) bliver man ledet ved selve Henførelsen af de elliptiske Functioner til tre Classer. Deles nemlig Q i to Dele, den ene heel rational, den anden bestaaende af Led af Formen

$\frac{A}{(1 + n \sin^2 \phi)^k}$, idet k er et positivt heelt Tal, A og n hvilke-

somhelst Størrelser, reelle eller imaginære, saa vil den første Deel indsat i (2) give Integraler, reducible til de elliptiske Functioner af 1ste og 2den Art, den anden derimod give Integraler reducible til 1ste, 2den og 3die Art. Den sidste af disse Reductioner skeer ved en Formel, som idet

$$\int \frac{d\phi}{(1 + n \sin^2 \phi)^k} = \Pi^k,$$

fremstiller Relationen mellem Π^k , Π^{k-1} , Π^{k-2} , Π^{k-3} , saa at ethvert Π af høiere Index udtrykkes ved de tre forangaaende af lavere Indices; men Reductionen kan ei skee yderligere end til de tre Indices $k=1$, $k=0$, $k=-1$, af hvilke den første giver Func-

tionen af 3die Art, de to sidste Functionerne af 1ste og 2den Art. Dette er som bekjendt grundet i, at naar $k = 1$, vil det Led af Reductionsformlen, som indeholder Π^2 , gaae bort efterdi det findes multiplicert med $2k - 2$, hvorfor man ogsaa har ladet Π^2 constituere den tredie elliptiske Transcendent irreductibel til de andre. Herved kan imidlertid bemærkes, at idet det Led, som indeholder Π^2 , bortgaaer af Ligningen, vil denne være tilfredsstillet ved alle de andre, som hæve hinanden indbyrdes, altsaa Π^2 , eller efter den sædvanlige Betegnelse Π , maa fremstille sig under den ubestemte Form $\frac{0}{0}$. Bestemmes her den sande Værdie paa sædvanlig Maade, erholdes Π udtrykt deels ved de elliptiske Functioner af 1ste og 2den Art, deels ved tre nye Transcendenter, indbefattede som specielle Tilfælde i Formen (1), nemlig de tre, som fremkomme ved i (1) at sætte $Q = 1$, $Q = \sin^2 \phi$, $Q = \sin^4 \phi$. Sættes i denne Formel successive $n = -1$ og $n = -c^2$, erholdes de elliptiske Functioner af 1ste og 2den Art udtrykte ved 6 Integraller, indbefattede under Formen (1) ved at sætte successive $\log \cos \phi$ og $\log \Delta$ istedetfor $(1 + n \sin^2 \phi)$, og tillige som før $Q = 1$, $Q = \sin^2 \phi$, $Q = \sin^4 \phi$.

Disse Resultater, som allerede vise Slægtskabet mellem Formerne (1) og (2), ere imidlertid kun indbefattede paa en speciel Maade under den almindelige Reduction af Formen (1), idet man beviser, at denne Form i alle Tilfælde kan udtrykkes

1° ved forhen bekjendte Functioner, de elliptiske med indbefattede,

2° ved de tre nye Transcendenter, som erholdes for

$$Q = 1, Q = \sin^2 \phi, Q = \frac{1}{1 + r \sin^2 \phi},$$

hvor r er en ny Parameter, der ligesom n kan være reel eller imaginær.

Disse tre Functioner kunne samlede fremstilles ved

$$\int \frac{A + B \sin^2 \phi}{1 + r \sin^2 \phi} \log(1 + n \sin^2 \phi) \frac{d\phi}{\Delta} \quad (3)$$

og kunne, om man vil, adskilles i følgende tre Former, fuldkomment analoge med de tre elliptiske Functioner

$$\int L \frac{d\phi}{\Delta}, \int L \Delta d\phi, \int \frac{L \cdot d\phi}{(1 + r \sin^2 \phi) \Delta},$$

idet for Kortheds Skyld $L = \log(1 + n \sin^2 \phi)$.

Naar i Formen (2) Q antages at være en hvilkenksomhelst rational Function af $\sin \phi$, frembringes ingen andre Transcendenter end ved at antage Q for en lige Function; thi Q liig en ulige Function frembringer ingen andre Transcendenter end Logarithmer og Cirkelbuer. Derimod vil Q sat liig en ulige Function i Formen (1) lede til den irreductible Transcendent

$$\int \frac{\log z}{a + b z} dz. \quad (4)$$

Det vil derfor være let at indsee, at det almindelige Integral

$$\int S \log T \cdot \frac{dx}{R},$$

hvor S og T ere rationale Functioner af x, og R Quadratroden af et Polynomium i x af 4de Grad, kan reduceres dels til de simple Transcendenter i Forbindelse med de elliptiske dels til Formerne (3) og (4).

Det kunde isærdeleshed være interessant at undersøge nærmere de tre i Formen (3) indeholdte Integraler; de Relationer, som lettest frembyde sig, opnaaes ved Differentiation og Integration med Hensyn til Parametren n, og andre kunne findes dels ved at lade den anden Parameter saavel som Modulus variere, dels ved at combinere de forskjellige Resultater med hinanden og med dem fra de elliptiske Functioners Theorie bekjendte. En nøiere Undersøgelse af disse Transcendenters Natur laae iøvrigt udenfor Afhand-

lingens Formaal, som blot gik ud paa at foretage den störst mulige Reduction af en Classe af Integraler, som formedelst sin særegne Affinitet til de elliptiske Functioner fortjener Opmærksomhed.

Den physiske Classe.

Professor og Ridder *Reinhardt*, som ved nye i Efterraaret 1834 fra Grönland ankomne Sendinger af Naturalier har seet sig i Stand til at fortsætte sine Undersøgelser over de grönlandske Fiskearter har meddeelt Selskabet en nöagtigere Bestemmelse af den af ham efter et eneste Individuum opstillede Overgangsslægt imellem *Aaleqvabben* (*Zoarcæus*) og Söeulven (*Anarrhichas*); hvilken har faaet Navn af *Lycodes*. Først tre Aar derefter lykkedes det ham at erholde fra Fiskeræsset en Fisk af samme Slægt, som havde megen Lighed med *Lycodes Vahlii*, men dog i nogle Henseender var afvigende fra den; da imidlertid dette sidst erholdte Individuum var en *Hun*, imedens det tidligere beskrevne Exemplar var en *Han*, og da Formforskjellen efter Kiönnet endnu ikke har kunnet ladet sig bringe under bestemte Regler i Fiskeclassen, syntes det rigtigere at oppebie nye Materialier for ikke, forfört ved en i Farve og Maal sig udtrykkende Formforskjel, at opstille tvende Arter, hvor Naturen kun har dannet en eneste, eller paa den anden Side at sammenblande under en Benævnelse tvende virkelig forskjellige Arter. I afvigte Efteraar erholdtes tilsendt fra *Omenak* (henved den 71° N. B.) tvende vel conserverede Fiske af samme Slægt, og som begge ere Hanner; af hvilke den ene i relative Maal, Straaleantal og Tegning stemmer overeens med den i Museets grönlandske Samling opstillede *Hun*, den anden derimod, som viser en fra hiin aldeles forskjellig Tegning, har samme Straaleantal, samme relative Maal, og samme Dannelse af den nederste Mavemunding, som *Lycodes Vahlii*. Det er saaledes ved denne Sammenligning

blevet afgjort, at Slægten *Lycodes* tæller tvende Arter i det grønlandske Hav, som ere udbredte fra den 60° til 71° N. B.; af den ene af disse Arter besidder Museet baade Han og Hun; af den anden kun tvende Hanner. Disse nye Undersøgelser ere tillige blevne benyttede til at bestemme skarpere Slægtens og Arternes Kiendetegn, hvilke her uddrages af den til Trykken færdigliggende Afhandling.

Genus *Lycodes*.

Corpus elongatum antice incrassatum, rostro conico, trunco compresso, cauda ensiformi.

Squamæ corporis rotundæ minutæ tenuissimæ cuti immersæ.

Os dentibus validis, intermaxillaribus, mandibularibus, vomerinis et palatinis armatum; rictus mediocris.

Membrana bronchiostega utriusque apperturæ cum jugulo connata; radiis 6; appertura branchiali angusta postica.

Pinnæ ventrales obsoletæ brevissimæ latiusculæ, jugulares.

Pinna, dorsalis et analis longissimæ apicem caudæ circumdantes; radiis articulatis divisis.

Vesica natatoria nulla.

Inter Zoarcæum et Anarrhicam Genus medium.

Species.

1. *Lycodes Vahlîi.*

Corpore fasciato; capite parum depresso; pinnis dorsali et anali squamis minutissimis adspersis, illa radiis 117, hac radiis 91; Ano ante medium gastræum sito.

Habitat in mare grønlandico, prope Julianehaab, et prope Omenak.

2. *Lycodes reticulatus*.

Corpore reticulato; capite compressiusculo; pinnis dorsali et anali nudis, illa radiis 95, hac radiis 75; ano fere in medio gastræo sito.

habitat in mare grönlandico ad Fiskenæsset, et ad Omenak.

Det samme Medlem har endvidere meddeelt Selskabet en fuldstændig Beskrivelse af en anden ham ubekjendt, og i sin Formrække ligesaa mærkværdig Fiskeart, af hvilken han har truffet et eneste Individuum i den fra Fiskenæsset i Efteraaret 1834 til Museet ankomne Sending. Denne Fisk henhörer til Torskefamilien eller *Cuviers Gadini*; men iblandt Torskeslægten (*Gadus Lin.*) talrige Underslægter er der endnu ikke en eneste opstillet, hvortil denne nye Art nogenledes passer. Med Underslægten *Brotula (Enchelyopus barbatus Bl-Schn.)* stemmer den vel deri overeens, at Ryg- og Gadbor finnen forene sig i Spidsen til en uafsondret Halsfinne, og at den forholdsviis lange Bugfinne er enstraalig, og sidder foran Brystfinnerne, men baade fra den og den hele Torskeslægt er den forskiellig derved, at den har otte Straaler i Gjælle huden, at den ogsaa har Tænder paa Ganebenene, og at den bag Gadboret bærer et mærkværdig bygget Ydrelem, som lader formode at en Parring finder Sted ved Befrugtningen, og at Hunnen sandsynligviis föder levende Unger. Den har en med Kiertel forsynet Svømmeblære, som i sin Form og Beliggenhed viser noget Særegent. Det synes som om disse og flere Forhold fordre, at denne Fiskeart bör henhöre til en egen Slægtsform, som bliver foreslaet under Navn af *Bythites*. Anledningen til denne valgte Benævnelse, er at denne Fiskeart efter Grönlændernes Udsagn skal opholde sig i store Dybder. Det beskrevne Individuum er en Han, som har en Længde af 6 $\frac{1}{2}$ Tomme. Dens Melkesæk er allerede uddannet, hvilket

lader betvivle Rigtigheden af Grönlændernes Angave, at den skulde opnaae Störrelsen af en fuldvoxen Fiordsæl (*Phoca hispida Fabr*). Denne nye Slægts Kiendetegn angives i Afhandlingen i følgende Udtryk:

Genus: Bythites.

Ex Familia Gadinorum.

Corpus breve antice incrassatum ore fere truncato, abdomine compresso, cauda ensiformi.

Squamæ corporis minutæ imbricatæ.

Os dentibus acutis intermaxillaribus, mandibularibus, vomerinis, et palatinis armatum. Rictus mediocris.

Membrana branchiostega utriusque apperturæ invicem connata, sub jugulo libere suspensa; Radiis 8; appertura ampla, infero-postica.

Pinnæ Ventræles obsoletæ, filiformes, longiusculæ, jugulares.

Pinna dorsalis et analis longæ, apicem caudæ circumdantes; radiis articulatis et divisis.

Membrum cœnicum, crassum pone anum situm, apice triphyllo papilligero.

Specimen unicum hujus Generis in mare grönlandico prope Fiskencæsset captum.

Professor *Jacobson*, R. af D. har meddeelt Selskabet, at de therapeutiske Egenskaber han har fundet, at det neutrale Chrom-sure Kali besidder, ved de Anvendelser han hidindtil deraf har gjort, har stadfæstet sig.

Som Brækmiddel anseer han det nu for det virksomste og fortrinligste af Alle der hidindtil have været anvendte.

Dets Virkning er hurtig, men ikke voldsom; og ved den Krampstillende Egenskab det har, befordrer det en gavnlig Udtømmelse af Galde. Det kan fuldkommen erstatte Ipecacuanharoden; den virker hurtigere og sikkrere end den. Han har fundet det nyttigt i flere Arter af Sygdomme i Respirations Organerne, saavel ved de catarrhalske som ved de egentlig inflammatoriske.

Ved Diarrhoer, der opkomme enten af Cruditæter, eller som ere en Følge af Forkjølelse, er det nyttigt; det anvendes i disse Tilfælde paa samme Maade som Ipecacacuanha.

Af de øvrige Chrompræparater har han undersøgt Chromsyren, og funden at den besidder nogle af de Egenskaber det neutrale chromsure Kali har, dog ikke i samme Grad. Sær i dens concentrerede Tilstand er den ikke saa *corrosiv* som hint Salt. Udvortes anvendt er det *et særdeles virksomt fordelende Middel*, der ved flere Arter af Betændelser, Forhærdelser og ved Abscesser med Nytte kan anvendes.

Professor Zeise har fortsat sine Undersøgelser over Xanthogensyren og dens Forbindelser, og meddeelt Selskabet sine Resultater. Da disse ganske slutte sig til hans tidligere Meddelelser, og egentlig maa betragtes som Tillæg og nærmere Bestemmelser dertil, kunne de her kun fremstilles rhapsodisk, og kun være forstaaelige ved at sammenholdes med de ældre Meddelelser.

Kalixanthat. Det dannes ei blot ved Kalihydrat, men ogsaa naar kulsyret Kali, omhyggelig befriet fra Vand, henstaaer med en Opløsning af Svovlkulstof i vandfrie Alkohol. Tør Svovlsyringluft decomponerer Kalixanthat, men derved dannes, blandt andet, undersvovlsyret Kali (Kalihyposulfit). Colophon decomponerer Kalixanthat ved Ophedning, saaledes at der uden *Destruction* dannes Colophon-Kali; men Copaivaharpix viser ei et tilsvarende Forhold.

Natronxanthat. Dette viser af alle Xanthater meest Tilböielighed til at krystallisere ved passende Fordampning af en vandig Opløsning.

Barytxanthat. Det dannes ligesaavel ved vandfrit Baryt med Svovlkulstof og vandfrie Alcohol, som ved Anvendelse af Barythydrat. Ogsaa af dette Xanthat kan under visse Omstændigheder erholdes veldannede, vandholdige Krystaller. Det krystalliserede indeholder 2 Grunddele Vand. Ved Inddampning over Chlorcalcium giver en Opløsning af dette Xanthat, erholdt ved Tilvirkning formedelst vandfrit Baryt, og vandfrie Alcohol, en mucilaginos Masse, der kun ved Henstand over Svovlsyre antager fuld Fasthed og Tørhed. Den mucilaginos Masse indeholder rimeligviis en Grunddeel Vand, — den Mængde nemlig, som den absolute Alcohol, ifølge de analytiske Resultater maa afsætte, eller danne ved Frembringelsen af Xanthogensyren. Med Hensyn til den Analogie i Sammensætningsmaaden, hvilken af flere Grunde synes antagelig mellem Xanthaterne og de saakaldte Viinsvovlsyre-Salte, fortjener at mærkes, at Barytxanthatet ligesaa lidet som det viinsvovlsyrede Baryt kan erholdes ligefrem i vandfrie Tilstand, da dog Kalixanthatet ligesaavel som det viinsvovlsyrede Kali faaes directe i vandfrie Tilstand.

Blyxanthat. En fuldstændig Analyse ogsaa af dette Xanthat har i alle Maader bekræftet de ved Analysen af Kalisaltet erholdte Resultater. Skjønt Svovlsyre virker paafaldende langsomt paa Blyxanthat, saa frigjorden dog virkelig Xanthogensyre ogsaa deraf. Tør Saltsyreluft decomponerer Blyxanthatet, *men tør Svovlbrioteluft virker aldeles ikke derpaa.* Af opløselige Metalsulfurater og Metal-Hydrosulfurater derimod decomponeres det. Ved lind og kortvarende Opvarmning med Kalilud, giver det Kalixanthat under Dannelse, blandt andet, af Svovlblye.

Det bekjendte gule Legeme, som Kobberoxidsalte giver med opløste Xanthater er *Kobberoxidulxanthat*, naar de andre Xanthater ere

Oxidforbindelser. Ogsaa dette decomponeres af Svovlsyre, men kun ved langvarig Indvirkning og ved Anvendelse af en meget stærk Syre.

Ammoniakxanthat, erholdt ved en Opløsning af Barytxanthat og svovlsyret Ammoniak, decomponeres for en stor Deel ved Inddampning, og ved den tørre Destillation destrueres det.

Ved største Delen af disse Undersøgelser har Forf. fornemmeligt havt for Öie, om muligt at erholde nærmere Oplysning om den Maade, hvorpaa Grundstofferne i denne Art af Stoffer ere sammenföiede, deels fordi denne med Hensyn til visse alt bekjendte Forholdsmaader syntes tvivlsom, deels fordi en grundig Besvarelse af de Spörgsmaal som herved fremböde sig syntes ham at maatte udbrede Lys over en temmelig stor Klasse af andre Forbindelser. Hovedresultatet af hans Bestræbelser i denne Henseende er imidlertid, at skjönt det nu af nye Grunde (f. E. ved Blyxanthatets Forholdsmaade med tör Svovlbrint) er sandsynligt, at fleersidige heldigt fortsatte Forsög ville give overveiende Grunde for en anden Forestilling, end den han har fulgt (nemlig at Xanthogensyrens Metalforeninger ere tveledelede Iltesalte) saa er det dog denne Forestilling, hvortil vi for Tiden have at holde os, efterdi de fleste af disse Stoffers kjendte Forholdsmaade passe dermed, og ingen deraf angive med Tydelighed en anden Theorie.

Selskabets Medlem Doctor Philosophiæ *P. W. Lund* har fra Ouro Preto i Provindsen *Minas Geraes*, hvor han ankom i November Maaned 1834 efter en langvarig og besværlig Reise indsendt til Selskabet "*Bemærkninger over Vegetationen paa de indre Höisletter af Brasilien, i Særdeleshed i plantehistorisk Henseende*, hvilke efter hans Anskuelse skulde lede til det Resultat, at Höilandsvegetationens nu forekommende forskjellige Former i den af ham bereiste Deel af det Indre af Brasilien, ikke alle ere oprindelige, men tildeels den ene afledet af den anden ved udvortes Indvirkning.

ger. Da denne Afhandling allerede befinder sig under Trykken for at optages i Selskabets Skrifter, indskrænker man sig her til at angive Gangen i Forfatterens interessante Undersøgelser. Han begynder med at vise, at de 2de Hovedformer af Vegetationen, som Indvaanerne i Brasilien for længe siden have adskilt, ved at benævne den ene *Matto virgem* (*Urskov*), og den anden *Campo* (*Mark*, ihvorvel ogsaa denne indeholder ikke blot vidtløftige aabne Træpartier, men ogsaa enkelte tætte Skove), er fuldkomment grundet paa Planteindholdet og Udseendet, der er saa aldeles forskjelligt for enhver af dem. Begge Hovedformer indbefatte flere Underafdelinger; Urskovens er allerede bleven almindeligere erkjendt af naturhistoriske Reisende fra Europa, hvilke ogsaa antage den i Brasilien herskende Mening, at Vegetationsformen *Capueira* nedstammer fra Urskoven og *Sidahederne* igjen fra hiin, og at de sidste ved fortsat Indvirkning forvandles til *grønne Enge*. Derimod ere Campo-Vegetationens forskjellige Former endnu kun opfattede af de Indfødte, og de vigtigste af dem udtrykte i Benævnelserne: *Catanduva*, som dannes af tætte Skove, men nu har en meget ringe Udstrækning; *Campo Serrado*, som er den hyppigste og mest udbredte Form, med mange, men meget aabne Skovpartier, og endelig *Campo limpo*, i hvilke de forkrøblede Træer staae enkelte hist og her. Forfatteren angiver det ejendommelige Physiognomie af enhver af disse Former, og opregner en Deel af de herskende Planteslægter i dem. Træarterne ere for det meste fælleds for alle 3 Former, men her viser sig stor Forskjel i Udseendet. I Catanduva ere Træerne ranke, høie, tæt staaende og bedækkede med Slyngplanter, Barken, som er korkagtig med dybe Furer, er af frisk Udseende. De samme Slags Træer ere i Campo serrado uanseelige, skjæve og adspredtstaaende, bedækkede med Lichener og Mosser, hvilket endnu mere er Tilfældet i Campo limpo. Et mærkværdigt, men tillige al-

mindeligt Phænomen er den korkagtige Barks forkullede Tilstand, endog i den Grad, at den sorte Farve smitter af. Mange Træsarter, som i Catanduva opnaaer en Höide af 20 til 30 Fods, vise sig som regelmæssigt dannede Buske af 2 til 6 Fods Höide, i Campo serrado og limpo; saaledes er *Solanum lololobo* et Træ med en Stamme af 20 Fods Höide i Catanduva, derimod kun en Busk 2 til 3 Fod höi i Serraderne. *Zeyheria montana* forekommer i alle Camposstrækninger i Provindserne St. Paul, Goyas, og Minas Geraes som en regelmæssig Busk af 3 til 5 Fods Höide; i de tætbevoxne sandige Serras inellem Byen St. Anna dos alegres, og Floden St. Francesco traf Forfatteren den som et rankt Træ af 30 Fods Höide og $1\frac{1}{2}$ Fod i Gjennemsnit. Foruden disse regelmæssige Buske hvortil Catanduvas Træsarter ofte udarte, forekomme endnu 2de andre Buskeforme, under hvilke mange andre Træarter vise sig, baade i de aabne Campo serrado og i Campo limpo, idet enten fra meget korte, af store tilintetgjorte Stammer tilbageblevne Stubber, udskyde en Mængde korte Grene, som bære Blomster og Frugt, eller fra meget stærke og lange Rødder, som ere blevne tilbage i Jorden, udvoxe fra enkelte Steder flere samlede Rodvaand, som tilsammen have Formen af en kosteformig Busk. En Mængde perrennerende virkelige Buske, Halvbuske og Væxter ere ejendommelige for de to sidste Campoformer, men mangle i Catanduva. De have alle en tyk knudret Rod.

De faae Græsarter, som i utallige Individuer danne det blaa-lig-grønne matte Teppe, som udbreder sig over den uoverseelige Campo, især over limpo, have store tykke Knollerødder, fra hvis överste Punkt Græshalmene udvoxe, da disse Rodknoller staae paa nogen Afstand fra hinanden, udgjör hvert Individium en lille Busk for sig, afsondret fra de nærmeste. Endelig slutter han Erfaringerne over Campos Planteindhold og Udseende med den Bemærk-

ning, at der slet ingen aarlige Planter træffes i den. Fordelingen af begge Hovedformer, saaledes som den lange og i mange Sideretninger gaaende Reise fra Kystlandet af Provindsen St. Paul til Provindserne Goyas og Minas Geraes fremstillede den for Forfatteren, leder til det Overblik, at det sydlige, ujævne, fugtige Terrain, Bjergsiderne og Floddalene tilhører Urskoven, og strækker sig som et langt, fra Syd til Nord gaaende bredt Belte dybt ind i det nordlige uoverseelige fladtbølgeformige tørre Terrain, som optages af de forskjellige *Campoformer*, i hvilket Terrain, der udbreder sig igjennem den nordlige Deel af Provindsen St. Paul, den sydlige af Goyas og den vestlige af Minas Geraes, Forfatteren tilbagelagde 200 geographiske Mile i de mangfoldigste Retninger. Forfølgelsen af begge Hovedformers Stedforholde har viist ham den interessante Kjendsgjerning, at hvor Terrainet paa Grændsen af *Urskov* og *Campo* indeholder Betingelser, der ere omtrent ligegunstige for begge Formers Udvikling, der gaaer Campo-Skovegnene eller den sieldne *Catanduva* umærkelig over i Urskoven eller denne i hiin. Et andet Factum, der ligeledes frembyder sig af begge Hovedformers Stedforholde er endnu mærkværdigere; midt inde i Urskovsterrainet forekomme ofte enkelte store eller mindre oaseformige Campo, lignende i deres Udleende og Indhold aldeles de egentlige Campo. Det er især paa Grændserne af Culturland og Urskov og ikke langt fra de egentlige Campo i Nærheden af Byer og ældre Colonier, at dette finder Sted. Dette er fornemmelig Tilfældet i den store, af höie Bjerge til alle Sider, som et Basin indsluttede, med frodige Urskove bevoxne Höislette, som hæver sig 2300 Fod over Havet, i hvilken Byen St. Paul ligger, den ældste og af de første portugisiske Forviste anlagte Bye i Brasilien. Dette Factum benytter Forfatteren til at adskille i sine videre Undersøgelser disse sporadiske Campo-Oaser fra de sammenhængende Campostrækninger. Hine

efter deres hele Natur lettere at erkiende som en senere Vegetationsform, afledet fra en tidligere Skov, og foranlediget ved Brasilianernes almindelige Agerdyrkningsmaade, som bestaaer i Nedhuggen af den gamle Skov, Arealets Benyttelse i nogle Aar til Culturland, hvorpaa det igien forlades, for at blive aflöst af nyt. Forfatteren anfører Exempler herpaa fra den nyere Tid; saaledes er ved Byen St. José i den sydlige Deel af Provindsen St. Paulo en ægte Campo i Færd med at danne sig, og Han traf her en gammel Mand, som erindrede sig, at i hans Ungdom stode, hvor Byen nu er bygget, kun et Par Hytter, hvorimod den hele Egn var bedækket med tyk Skov. At denne Skov ikke henhørte til Høislettens tætte Skov eller Catanduva, viser den store Yppighed og Fylde af Urskoven, der nu omgive disse Oaser. Den Aarsag, som her har midt i Urskoven fremkaldt en Campo, i Stedet for en Capueira, eller Sida og Pteris-Hede, eftersporer Forfatteren i en Undersøgelse over de physiske Momenter, der synes at have en væsentlig Indlydelse paa Dannelsen af Campos og Urskov. Som Resultat fremgaaer af denne Undersøgelse, at Jordbundens usædvanlige Tørhed altid treffes forenet med Campoformen, hvad enten denne Tørhed hidrører derfra, at den tropiske Regn alt for hurtigt og uden at frembyde Rødderne den tilstrækkelige Fugtighed løber igjennem Jordbunden, som i Sandbund, eller ogsaa derfra at Jordbundens Fasthed lader den største Deel af Regnvandet strax afløbe paa Overfladen, saa at det ikke trænger ned til Rødderne, som det skeer i det næsten stenhæarde Leerterrain. Denne Tørhed forøges dels ved Overfladens Jævnhed, som efter Forfatterens Iagttagelser formindsker Regnmængden i det af ham bereiste Tropoland, og dels ved den varigere og mere intensive Virkning af Solstraalerne og ved det friere Løb for Luftstrømningerne, som befordre Uddunstningen af Jordbunden. Naar nu paa et Urskovterrain, der allerede tildeels har i sine phy-

ske Forhold Disposition til Törhed, Regnmængden ved den tætte Skovs gjentagne Fælding, efter Forfatteren, formindskes, vil Campos forekomme selv i Urskoven, hvor ellers under gunstigere Omstændigheder skulde have dannet sig en Capueira. Paa denne Maade forklarer han Oprindelsen af Campooaserne midt i Urskovens Omraade. Han gaaer derpaa over til at undersøge, i hvilket Forhold den sieldne Catanduva eller Höilandets tætte Skov, som han antager for at være oprindelig, staaer til de övrige Campoformer; han viser, hvorledes ved forsætlige, dels paa de europæiske Indbyggere's Culturmethode, dels paa de nomadiserende Vildes Jagtmaade sig grundende Antændelser har, ved ideligt at gjentages, forvandlet Catanduva til Campo serrado, og disse igjen til Campo limpo. De forkullede Træstammer, der tilbageblevne i korte, men blomstrende Grene udskydende Stubbe, de lange mægtige skuddrivende Rødder, og Græsarternes ejendommelige Voxemaade fremhæver Forfatteren til Understøttelse, for sin Mening, hvilken han søger at befæste end ydermere ved de Erfaringer han selv har havt Leilighed til at gjøre om disse vidtløftige og hyppige Antændelsers Virkninger. Endelig leverer Forfatteren ogsaa nogle faa Oplysninger til det forviklede Spørgsmaal, hvorfra de talrige Plantearter, som nu hverken findes i Urskoven eller i den tætte Catanduva, ere komne ind i det nuværende Planteindhold af de sporadiske fra Urskoven nedstammende Campo, og af de sammenhængende Serrado og Limpo, som ere afledede af Catanduva.

Etatsraad *H. C. Ørsted*, R. af D. og D. M., har meddeelt Selskabet Udfaldet af de magnetiske Jagttagelser, som ere foretagne her i Kjöbenhavn, efter den af *Gauss* opfundne Jagttagelsesmaade. Som bekjendt afviger denne ganske fra de ældre Fremgangsmaader. Istedetfor at man ellers benyttede en let Naal, anvender han en stor Magnetstang, 2 Fod lang, 2 Tommer bred og næsten $\frac{1}{3}$ Tomme tyk

saar at Vægten bliver 4 Pund. Ja *Gauss* har endog med Held benyttet en Magnetstang paa 25 Pund. Magnetstangen ophænges i sammenlagte Silkeormespind, eller endog i en Metaltraad. Disse Magnetstængers store Vægt sætter dem istand til, at modstaae temmelig vel Lufttræk, hvorfra|de dog videre beskyttes ved at hænge i en Kasse, hvis Laag oven har et lidet rundt Hul, for den bærende Traad, og foran et større firkantet for Iagttagelserne. Paa den ene Ende bærer Magnetstangen et Speil, som staaer lodret paa dets Axe. I dette speiler sig en horizontal Maalestok, som er opstillet henimod 20 Fod derfra, og Billedet betragtes gjennem en Kikkert, som er opstillet over Maalestokken. For hver Vinkelforandring Magnetstangen lider, fremstiller sig en dobbelt Vinkelforandring i Speilet, hvilken bedømmes af det paa Maalestokken anbragte Tal, der giver Tangenten til Magnetaxens dobbelte Afvigningsvinkel fra den oprindelige Stilling. Da Radius i den Cirkelbue, hvortil Tangenten hører, er henved 20 Fod, er man saaledes istand til at maale meget fine Forskjelligheder i Afvigningen; man naaer endog til enkelte Secunder, medens det berømte *Gamlayske* Declinatorium ikkun give en Nöiagtighed af 8 Secunder.

Ved Kongelig Gavnildhed sattes *Ørsted* istand til i Sommerferien 1834 at besøge Göttingen, og der ikke allene at see *Gauss's* Apparater og Iagttagelsesmaade, men ogsaa at gjøre de nødvendige Anskaffelser. Derpaa blev i den polytechniske Lærestalts Locale optömmret et magnetisk Observatorium, hvori der daglig iagttages 3 Gauge, for det meste af Lærestaltens forhenværende eller nuværende Elever.

Den vigtige Forbedring, *Gaus* saaledes har indført i de magnetiske Iagttagelser, har givet Anledning til at en af *Humboldt* først begyndt Forening, om at gjøre magnetiske Iagttagelser paa mangfoldige Steder paa samme Tid, har faaet en stor Udvidelse. Det forstaaer sig at det Kjöbenhavnske magnetiske Observatorium

ikke forsømte at deeltage i denne Forening; Herved erholdtes strax ved de første Jagttagelser et udmærket Resultat. Det var aftalt, at man skulde gjøre Jagttagelser paa mangfoldige Steder den 5te og 6te November f. A., [men ved en Forandring i Aftalerne skeete kun Jagttagelser i Kjöbenhavn og i Mailand, hvor man forsilde blev underrettet om Forandringen. Men denne tilsyneladende Tidsspilde var et Held. Magnetnaalen viiste sig paa begge Steder ganske urolig; og Forandringerne havde en saa stor Lighed, at de graphiske Fremstillinger deraf lignede hinanden, som to Tegninger af samme Kyst.

Ö. kan ikke noksom rose den Iver, hvormed han i hine aftalte Jagttagelser, som udfordre vedholdende Nærværelse af Jagttagere Dag og Nat, er bleven understøttet, ei blot af Polytechnikerne, men ogsaa af Videnskabsmænd ved Universitetet og af videnskabelige Officierer af begge Etaterne.

Geheimelegationsraad, Prof. *Bröndsted*, R. af D. har forelæst en Afhandling under Titel "*Forsög til en populær Fremstilling af Grækenlands Ejendommeligheder ogsaa med Hensyn paa dette mærkværdige Lands physiske og geographiske Forhold.*" Endskjönt det er vanskeligt at gjøre noget Udtog af denne Afhandling, efterdi Beviserne for de Meninger og Paastande, Forfatteren deri opstiller, for det Meste ligge i Detaillen, vil man dog her forsöge at udhæve dens fornemste Punkter:

Grækenlands vigtigste Provindser baade de europæiske og asiatiske, falde i de fire Bredegrader 37, 38, 39 og 40. De hellenske Stammers Moderlande ere saaledes at ansee for de sydligste Provindser af Europa; thi Forbjergtet Tænaron eller, som Ptolemæus skriver: Tænaron, den sydligste Punkt af Grækenlands europæiske Fastland, og den, lidt sydligere, reen hellenske Ö Kythera (Cerigo), som falde omtrent i Midten af den 37te Bredegrad,

have næsten nøjagtigen samme Brede som det bekiendte Calpe (ved Gibraltar) i Spanien og Siciliens sydligste Spids Forbierget Pachynon; og de hellenske Moderlandes nordligste Grændse den *Cambuniske* Bjergrad, som adskiller dem fra Macedonien, udstrækker sine brede Arme vidt østlig og vestlig over hele den hellenske Halvøe just hvor den 40de Bredegrad ophører og den 41de begynder. Denne Grækenlands *nordligste* Grændse er altsaa lidet sydligere end Madrid; ogsaa falde de nordligste Provindser af det europæiske Grækenland: Thessalien, Epirus og Æen Corcyra under samme Brede som Calabrien i Itatien (det Land som Bruttierne fordom beboede) nemlig i den 40de Bredegrads Udstrækning; ingen betydelig antik By i de vigtigste Hellenske Lande, hverken i Europa eller Asien (thi om Colonierne kan Spørgsmaalet ikke her være) har saa *nordlig* Beliggenhed som det italienske Neapolis. Selv Ilium, Tenedos og Alexandria-Troas ere en god halv Grad sydligere end Pæstum; blot det traciske Byzantion (Constantinopel) er maaske ubetydeligt nordligere end Neapolis i Campanien. De egentlig antik-hellenske Lande i Europa udbrede sig altsaa, i de nævnte 4 Grader, i en Udstrækning fra Norden til Syden af 50 til 60 geographiske Miil. Karystos paa Euboea og Korcyras vestlige Bjerger ere at ansee for de hellenske Moderlandes største Udstrækning fra Østen til Vesten, vel henved 40 geographiske Miil.

Allerede denne de antik-hellenske Landes sydligere Beliggenhed lader formode nogen Forskjellighed i Natur og Producter fra det Land, med hvilket Grækenland baade i den ældre og nyere Tid hyppigst har været sammenlignet, nemlig den deilige hesperiske Halvø *Italia*, hvis skjønneste og, baade i Oldtiden og i vor Tid vigtigste Provindser: Lucanien, Apulien, Campanien, Samnium, Latium, Picenum, Umbrien, Etrurien o. s. v. falde under de 4 nordligere Bredegrader 41, 42, 43 og 44.

Dog langt mærkeligere Forskjellighed, end den, som nogle Graders Forskjel i Sydlighed kunde aarsage, imellem Italien og Grækenland, bevirkes ved andre Beskaffenheder hos begge Landene; af disse anførte Forf. Adskillige: Grækenland f. Ex., især det *europæiske* Grækenland er et Bjergland i en ganske anden Betydning end det smilende Italia. Apenninerne ere ikkun at ansee for en Arm af de mægtige Alper, hvilken afgiver ligesom Italiens Rygrad, der bærer og befæster det skjønne Land, som fra denne dets højere Diametralbefæstning (om man saaledes kunde kalde den) nedstiger paa begge Sider, nordlig og sydlig til det moderlige Hav, deels paa vide og frugtbare Sletter, deels i milde, maleriske, næsten altid vegetations- og vandrige Bjergbølginger, som ikkun paa enkelte Strøg, og som helst i de calabresiske Bjerge, antage de egentlige Bjerglandes groteske og imponerende Charakter. Meget forskjellig herfra er de europæisk hellenske Landes Natur med deres mægtige Bierge og høje, nøgne, ofte til langt ud paa Foraaret sneedækte Fjelde, som, paa en ganske anden Maade end Apenninerne i Italien, spille en Hovedrolle i Landets hele Physiognomi. Intet Land i Europa, Alpelandene (især det tyske Schweitz) undtagne, er gjennemslunget af saa mange og høje Bjerge som det europæiske Grækenland. Desuagtet kan man heller ikke sige at dette Land i det Hele ligner Schweitz i Form og Physiognomie, tvertimod, de græske Bjerge træde i et ganske andet Forhold til hverandre iadbyrdes, til Sletterne og Naturen i det Hele, end det, som Phænomererne i Schweitz aarsage. Helvetien er et, over Vandfladen meget højt opløftet Land, hvis Overflade, (saa dybe end Dalene stundom synes) udgjør ikkun fortsatte Bjergbølginger, der opsætte, saa at sige, deres egen Udladning indtil dette Höilands, ligesom i een Klump forenede Bjergmasse taber sig uden for Landets egne Grændser, paa franske, tyske og italienske

Sletter, som ligge udstrakte trindt omkring dets Fod, og hvorhen det ogsaa sender sine mangfoldige Kilders og Strømmes overflødige og frugtbargjørende Vande. *Grækenlands høie Bierge derimod, endskiøndt indbyrdes forbundne ved enkelte lavere Biergarne, udlade sig stedse, paa det Bestemteste, paa vide Sletter, som ofte ikke ere meget opløftede over Vandets Overflade og udmærke sig ved en overordentlig Jævnhed, Egenskaber der give Lavlandet i Almindelighed en desto frapantere Modsætning imod Biergene, og som give i Særdeleshed de mindre udstrakte Dale f. Ex. Phe-neos- og Stymphalos-Sletterne i Peloponnes, Udseende af dybe Basins, der synes ligesom nedtrykte imellem de omgivende, ofte meget brat nedskydende Bierge. Denne isolerede Tilstand af de høje Bierge og disses bestemte Udladning paa jævne Sletter er en af de hellenske Landes Hovedforskjelligheder baade fra Schweiz og fra Italien.* (Forfatteren oplyste denne Sag ved flere locale Forhold i græske Provindser, især i Thessalien, Phocis, Boeotien og Attica).

Ligesom nordligere, uden for Isthmen beliggende Provind-sers bestemte Afsondring fra hinanden ved Bjergböjningerne noksom udviser, at det gamle Grækenlands Adskillelse i mange isolerede Provindser, har en langt dybere og permanentere Grund end den man har villet søge i politiske Forhold og Stammernes Adskillelse ved Mundart, Hövdingsfærd o. s. v., saaledes forfalder ogsaa *Peloponnesen*, ved de Arme som de høje Arkadiske Biergmasser udsende, naturligen i de 6 store Provindser (*ἑπαρχίαι*): Kystlandet mod den korinthiske Bugt (Ægialea, siden Achæa), Argolis, Laconien, Messenien, Elis, og det høje Bjergland selv (Arcadien), den eneste hellenske Provinds; som med Rette kan sammenlignes med Schweiz, ved dens immer afvexlende Biergondolationer, dens, ved en høj Beliggenhed, tempererede Clima, dens herlige Skoves

og Græsganges vederqvægende Skygge og Grönhed, dens mangfoldige Kilder og Strömme, kort alt, hvad som udmærker et lykkeligt beliggende Hyrdeland, af Naturen bestemt til at fremelske af sit Skiöd de stillere Glæder og mangehaande elskelige Forhold, som hellenske Digttere ofte besang, som Sagnet om *Pans* Forkjærlighed for Arkadien, Hyrdeflöitens Opfindelse paa Bierget Lykæon og mangfoldige andre Myther antyde.

Men det övrige Grækenland ligner ingenlunde Arkadien, og denne Provindses Natur kan ikke afgive de Farver, med hvilke de hellenske Landes Physiognomie i Almindelighed bör fremstilles: Grækenland er i det Hele et *tört Land*; det har kun faa permanente Floder, i de europæiske Provindser ikkun tre, af hvilke de tvende udsendes fra Pindos's Biergrad (*Acheloos* mod Syden og *Peneus* mod Östen); den tredie, *Alpheos*, har sine Kilder paa et af Arkadiens sydöstlige Bierge paa Grændsen af Tegeas og Lakoniens Gebet. Med disse kan Ætoliens *Evenos* eller Lycormos ikke sammenlignes, heller ikke den phociske og boeotiske *Kefissos* som udspringer paa et phocisk Bierg som hörer til Oetaraden, i Nærheden af Lilæa, og udlader sig i Söen Kopaïs paa Boeotiens Lavland. De fleste Floder i Grækenland, ogsaa de permanente, antage Charakter af temporære Biergströmme (des torrents), idet de sædvanligen, om Foraaret, naar de höje Bierge nedsende de smeltede Sneemasser, pludselig opsvulme til en frygtelig Bræle og Styrke, freinvælte med Bulder lösrevne Klippestumper, bortskylle Broerne og anrette ofte store Ödelæggelser; men derimod om Sommeren, ved Kildernes Vandmangel og den sydlige Sols Indflydelse indknibes til smaa Strömme, blive uskiönne, ubetydelige, ja tabe sig endog ofte ganske i Sandet længe förend de naae Havet. Denne Flodernes Beskaffenhed er aldeles en Virkning af den ovenfor bemærkede Beskaffenhed af Landets Overflade; herfra ogsaa de hyppige Oversvømmelser som

Grækenland, baade i ældre og nyere Tider, har været hjemsøgt af Biørgenes Høihed og Brathed som nedsende Strømmene med Iil og Dalenes overordentlige Jævnhed, som uden kunstig Hiælp ikke hurtig nok lade afløbe de i Regntid eller Sneesmeltning brat nedskylende Vande, udsætte Grækenland, især Peloponnesen og Thessalien meer end noget andet europæisk Land for dette Onde. Derfra de hyppige Taler hos hellenske Forfattere om Oversvømmelser og om heroiske Arbejder foretagne af velgiørende Helte og Høvdinge, f. Ex. Herakles, til Vandenes Afledning og de betrængte Indvaaneres Tarv. Hvo kiender ikke Sagnene om den deucalionske Vandflod, som i den fjerneste Oltid overskyllede Thessaliens vide Sletter? Ældgamle Sagn, dybt rodfæstede i den hellenske Folketro, angive et lykkeligt Jordskiælv, hvorved Olympens Biergmasser adskiltes fra Ossa, og aabnede Peneus's og Thessaliens stagnerende Vande et Afløb til Havet igiennem den snevre Tempedal, som Aarsag i Thessaliens Beboelse. (Denne Afhandling, om de græske Landes Ejendommeligheder, hvoraf dette er et Udtog, agter Forfatteren ved et senere Arbejde at fortsætte).

Samme har ligeledes forelæst en Afhandling "*om den Koryciske Grotte paa Parnasset*" hvoraf Følgende er et Udtog:

Den Koryciske Grotte ("*τὸ ἄντρον τὸ Κωρύκιον*", ogsaa slethen "*τὸ Κωρύκιον*") under en af *Parnassets* øverste Bierghøider er det skiønneste *Nymphæon*, Forfatteren har seet i Grækenland, og da de Gamle, især græske Skribentere, saa ofte have omtalt denne mærkelige Localitet, da dens Naturbeskaffenhed er særegen og besynderlig, og da meget faa Reisende i nyere Tider have besøgt den, ikkun fem eller sex, saa har han troet, at en nøjagtig Beskrivelse af et Oienvidne om denne underlige Grotte vilde kunne interessere. Forfatteren har derfor uddraget det Vigtigste af hvad han i sin Dagbog og andre Papirer har bemærket og samlet angaaende denne Gien-

stand, saaledes, at han *först* har anført, hvad han anseer for det Bedste og Tilforladeligste herom hos de gamle Forfattere; *derpaa* berørt hvad han veed om adskillige Forsög i den nyere Tid paa at stige op til den Koryciske Grotte; og *endelig* beskrevet denne saaledes, som han saae den ved hans förste Ophold i Grækenland (det var den 13 Januar 1811) efter en temmelig vanskelig Bjergvandring, fra Delphi (Kastri) af, derop.

I. Hvad selve Grækernes Forestillinger om denne Grotte og deres Ytringer om dens Benævnelse og Beskaffenhed angaaer, da slutte de sig, som sædvanligt, til *Mythen og ældgamte Localsagn*. Mythen siger: at Nymphen Korycia (Κωρυκία), Datter af Flodguden *Plistos*, (Πλιστος) ∴ Personificationen af den muntre lille Flod, som udspringer paa selve Parnasset, slynger sig nordlig og östlig om Delphiterrassens Fod, fortsætter sit Löb sydlig, over den crissæiske Slette, og udgyder sig i den crissæiske Havbugt — blev ved Apollon Moder til *Lykoros*, en Heros, som anlagte, paa en af Parnassets höieste Terrasser, en ældgammel Stad Lykoria (Λυκώρεια,) som siden forlodes af en af hans Descendentere, *Delphos*, efter hvem det, siden saa beröimte *Delphi*, anlagt paa en lavere og beqvemmere Terrasse af Bjerget, benævnedes. Efter Lykoros' Moder altsaa, Flodguden Plistos' Datter, Nymphen *Corycia* fik den mærkelige Fieldgrotte sit Navn.

Da denne tidlig var indviet til Corycia og hendes Følge, som slethen kaldtes "*Koryciske Nympher*," thi alle store Nympher have andre af samme Art i deres Følge, efter Grækernes religiöse Forestillinger, og da Folketroen antog disse at höre, stundom til *Apol-lons*, sædvanligst til *Bacchus's* og *Pans* Ledsagerinder, saa forstaaer det af sig selv, at baade disse mythiske Personer og den mærkelige Localitet, de tyde hen paa, ofte omtales hos *Digterne*. Men da deslige Steder, saa skjønne de end i mythisk og poetisk Henseende

kunne være, ikke lede til nogen klarere Indsigt i Sagens reelle Beskaffenhed, hvorom det her er at gjöre, saa har Forfatteren ikkun anført et Par af Digternes Ytringer om denne Sag (*Æschylos Eumeniderne* v. 22.; *Euripides Bacchæ* v. 556, fgg.; *Jon.* v. 492 o. s. v.)

Vigtigere ere de Oplysninger, der findes hos de geographiske Forfattere, især hos *Strabo* og *Pausanias*.

Strabo siger om den koryciske Grotte følgende (i den 9de Bog af hans geographiske Værk, pag. 417 af Casaubonus' Udgave.)

"Hele Parnasset er et helligt Bjerg, som indbefatter mange Grotter og andre Steder, som ere indviede til Dyrkelse og holdes i Ære. Den navnkundigste og skiønneste af dem alle er den Nymphegrotte, som kaldes *Korycion*, ligesom hiin i Cilicien."

Dette Sted behøver ingen videre Forklaring, men inden Forfatteren forlader det, har han blot bemærket, at *Strabo* selv har beskrevet den anden, de Coryciske Nympher indviede, Grotte i Cilicien (hvilken han her blot nævner) i den XIVde Bog af hans Geographie pag. 670-671 (ed. Casaub.), hvor han, iblandt mange andre mærkelige Ytringer om det Ciliciske Corycion, ogsaa har den, at den bedste *Saffran* (*Κρόκος*) voxte i denne Grotte. *Strabos* Ord om det Ciliciske Corycion ere smukke og maleriske, men en langt pompøse Beskrivelse af dette Nymphæon haves af *Pomponius Mela*, (De situ orbis l. cap. 13 §. 3) som fører til den Formodning, at den store Ciliciske Grotte er en i den fjernere Oldtid udbrændt Vulcan, som f. Ex. *Albano-söen*, *Nemi-söen* og *Vallericcia* paa Albanerbjergene ved Rom, hvilke alle i Fortiden vare Vulcaner, men udbrændte længe förend Roms Anlæggelse. Det er ikke Forfatteren bekjendt, at nogen nyere Reisende har besøgt det mærkværdige Sted i Cilicien, men alle vedkommende Ytringer af *antike* Forfattere har *C. H.* *Tzchucke* samlet med stor Belæsthed og Flid i sine

Notis exegeticis ad Melam. Saa meget i Forbigaaende om det *Ciliciske Corycion*.

Hvad nu fremdeles de antike Beskrivelser af den store Grotte paa Parnasset angaaer, da er *Pausanias* den mærkeligste af dem, vi endnu have tilbage; og Forfatteren anseer det for hensigtsmæssigst, at meddele det Sted af denne Forfatter, nemlig i Xde Bogs 32 Capitel in extenso (men som i nærværende Udtog blot kan citeres) hvor han udførligen omtaler denne Gjenstand.

Derpaa gaaer Forfatteren over til det andet Formaal for denne Meddelelse, nemlig at angive de Forsøg i den moderne Tid, som ere blevne ham bekjendte, paa at stige op til det parnassiske Korycion, og endelig at beskrive det saaledes, som Baron *Stackelberg* og han have fundet samme.

II. Opmuntrede ved Gjenstandens Mærkværdighed og de gamle Forfatteres Angivelser om denne Grottes Beskaffenhed, især om dens underlige Stalaktit-Crystallisationer, forsøgte moderne Reisende allerede i det 17de Aarhundrede, at bestige Parnasset, og at finde den navnkundige Hule; men næsten bestandigen forgjæves. *Wheler* og *Spon* (som reiste sammen i Aarene 1673-1677, og hvis Bøger, endskjönt med alle de Mangler, som deres Tid førte med sig, ere af stor Vigtighed for alle senere Undersøgelser i Grækenland) toge feil af Veien i de høiere Bjergegne, og slap endelig ned paa den modsatte Side af Bjerget, ved *Aracova*, en anseelig Landsby, som uden Tvivl indtager det gamle *Ambryso's* Beliggenhed. *Chandler* (som reiste i Aarene 1776-1779) havde besluttet at udføre denne Bjergfart, men, inden han var færdig med sine Undersøgelser i Delphi, blev han afskrækket derfra ved et Tilfælde. Fremdeles: *Fauvel* og *Foucherot*, som reiste sammen (omtrent 1790 og følgende Aar?) og af hvilke den fortjente og alderstegne *Fauvel* endnu lever som fransk Consul i Smyrna, forvildede sig ogsaa i Bjer-

gene (som det synes af Mangel paa gode Førere) og forfeilede aldeles den Koryciske Grotte. *Hobhouse* og *Holland* kunde heller ikke finde den. *Dodwell*, som fra *Kastri* af vilde besøge den Koryciske Grotte, den 4de Marts 1802, blev forhindret deri ved et stærkt og pludseligt Sneefald paa Parnasset (hvilket Digterne, f. Ex. *Hommer* og *Euripides* ikke uden Grund kalde *μιφόμεis* og *μιφόβολος*). Engeiænderen *Raikes* er den første, som i vor Tid har fundet den Koryciske Grotte, han besteeg Bjerget fra *Arracova* af, og har leveret en Efterretning om denne sin Vandring til Koryceet i *Robert Walpole's "Memoirs relating to European and Asiatic Turkey"* pag. 311 fgg., hvoraf *Siebelis* har givet et kort Udtog i *Noterne* til den Xde Bog af *Pausanias* (i 4de Tome af hans *Pausanias*, Leipzig 1827 in 8vo, *adnotationes* pag. 285 og 286). *Raikes's* Notiz er ret god, men hans Maal af Grottens Størrelse synes Forfatteren ikke nøiagtig, og *Indskrivten* har han læst galt. *Sir William Gell* besteeg ogsaa fra *Arracova* af Parnassets høiere Egne. Hans Beretning om den Koryciske Grotte staaer i hans nyttige lille Bog: *The Itinerary of Greece*, London 1819.

III. Forfatterens Bjergvandring i Forening med *Baron Stackelberg* op til Koryceet og den gamle Stad *Lykoria's* Beliggenhed foretoges fra *Kastri* af, og udførtes saaledes: Med fire Karle som vare, ligesom de tvende Reisende, vel bevæbnede med *Flinter* og *Pistoler*, og med to store Hunde, som fulgte den ene af *Karlene*, begavede dem aarke, før *Daggry*, paa *Veien*. De fulgte først den gamle Bjergstie, som opstiger strax sydvestlig for *Ruinerne* af *Staden*, og kom paa *Siden* af det *Fjeld*, som omgiver hele *Delphiterrassens* *Vestside*, og som danner den *kastalske* *Kildes* Grotte. Lidt høiere begyndte en skjøn antik Trappe i *Ziczac* udhuggen i *Fjeldet*. De Reisende brugte lidt over en *Time* til at naae det *Överste* af denne *Fjeldtrappe*, og der kan neppe være nogen *Tvivel* om, at den *Sta-*

tue af Ertz, som Pausanias (der, ligesom Forfatteren, begyndte sin Udflugt til Koryceet fra Delphi af) saae henved 60 Stadier høiere end Delphiterrassen, var opstilt paa det øverste Trin af denne antike Fjeldtrappe, om hvilken Forfatteren og hans Medreisende ikke havde hørt eller læst det mindste. De havde slet ikke, førend de selv befandt dem paa den, vidst af, at en saadan antik udhuggen Fjeldvei var forhaanden i Nærheden af Delphi. Strax fra det øverste Trin af Trappen kom de ind i en temmelig stor Granskov, hvis østlige Udkant de gjennemvandrede i 24 til 25 Minuter, hvorpaa en stor og dyrket Bjergslette udbredte sig for dem. Det er mærkeligt, at denne Slette, som upaatvivleligen fordm var den ældgamle Stad *Lykoria's* Beliggenhed, var dyrket i det 12te Aarhundrede af nogle hundrede Jöder, som tilforn boede i Crissó, men forfulgtes af Grækerne, og udvandrede til denne høit liggende Slette, hvor de byggede en Landsby, som de kaldte Jerusalem. (Dette fortæller den gamle Benjamin af Tudela i hans Reise). Nu lode de Reisende ligge til høire, idet de gik over en Deel af Sletten, en smuk lille Landsby eller Coloni, en Udflytning fra Kastri (og som derfor kaldes *Kalyvia Castri*) bestemt til Bolig og Ophold for Kastriotiske Hyrder. Herfra var Udsigten, ved Tilbageblik mod Syden, over hele Delphiagnen, Crissa's Slette og Golf, den corinthiske Havbugt, Corinth og Sicyon, uforlignelig skjøn. Henved en Times Vei høiere, i nordvestlig Retning, hævede sig det femhöiede *Xarantóvli*, thi saaledes udtalte Føreren det som egentlig bör skrives *Χαραντρα αόλαι* (de 40 Kamre): en egen Bjerggruppe af dorisk Form, som isolerer sig ganske fra Parnassets øvrige Höider. Omtrent $\frac{1}{2}$ Time førend de naaede dette Bjerg, kom de til en Sø af betydelig Omfang (uden Tvivl den, som igjennem naturlige Kanaler eller Ræver i Fjeldet, forsyner den castalske Grotte ved Delphi med sin krystalklare og altid iiskolde Ström); i Nærheden af denne Sø laae,

smukt og malerisk, en anden Colonie (af samme Slags som Kalyvia-Kastri) en Udflytning fra Arracova og derfor benævnt *Kallyvia-Arracova*. De Reisende forlode denne Landsbye og Söen, og en stærk Fjerdingvei videre henne, og nærmere Bjerget Xarantávli, kom de til en Sump, hvis Vand var fast blodrødt, formodentlig af en jernholdig Klippegrund paa dette Sted i Fjeldet. De naaede omsider til Foden af det femhölede Xarantavli, og begyndte at bestige den steile Bjerggrund, som tildeels var bedækket med Buske eller Kratskov af Eeg. Denne sidste Deel af Vandringen var den besværligste. Omtrent paa Midten af Bjergets sydostlige Side kom de til en temmelig stor Aabning, omtrent 9 Alen i Omkreds, og malerisk omvoxet af Krat. De gik uden Vanskelighed ind, og den forunderlige Grotte, belyst i Halvdunkel fra Aabningen, udbredte sig nu for dem i al sin Herlighed.

Denne Drypsteensgrotte har, i Henseende til dens Formation, *det* besynderlige fremfor andre Grotter af samme Art, at dens forskjellige Kamre eller Afdelinger ere i *opstigende* Folge (gaae opad): det første Kammer er paa en lavere Plan end det andet, dette end det tredie o. s. v. Det første Kammer, hvor den mærkelige Indskrift befinder sig*) paa en fremstaaende Blok til Höjre for Indgangen, er det største

*) Den er følgende, blot med Tilføielse af et udslettet Bogstav i fjerde Linie:

ΕΥΚΡΑΤΙΣ

ΑΛΚΙΑΔΑΜΟΥ

ΑΜΒΡΥΣΙΟΣ

ΣΤΗ ΠΕΡΙΠΟΛΙΟΣ

ΠΑΝΙ ΝΥΜΦΑΙΣ

det er:

"Eukratis, Alkidamos Søn, fra Ambrysos (har indviet denne Grotte, eller: dette Altar, eller: denne Trefod) til de med Pan omvankende Nympher."

i Omfang, en herlig Hvælving som en gothisk Kirke, i aflang Form; det har i Længde 110 Skridt, i Omkreds 290 Skridt; Højden, efter Öjemaal at slutte, er vel henved 80 Fod. I denne Forhule ere 5 store Stalaktitblokke dannede af det fra Hvælvingen neddryppende Vand. Flere af disse Blokke ere heel besynderlige, og give Fantasiën, som Grottens Halvdunkle end mere vækker, Leilighed til at forestille sig de underligste Gestalter. De Reisende bestege med Möie det 2det og 3die Kammer, som, hvert især, var af en egen Form. I det 3die Kammer var, paa venstre Side af Indgangen, en meget stor Drypsteensformation, som fuldkommen lignede en colossal *Pans*figur; de græske Førere korsede sig, og mumlede noget om "de 40 Præster (Papades) som vare omkomne i denne Hule", (en Fabel, som man allerede i Kastri havde fortalt de Reisende); med Nöd og neppe fik man dem til endnu at følge med Faklerne ind i det 4de Kammer, som var større end det 2det og 3die, men mindre end det første. Fra det 4de Kammer af tog Hulen en saa steil Retning opad, at det, uden Öxe og Instrumenter til at hugges sig Fodfæste i Klippen, var aldeles umueligt, at stige höiere. Prof. *Bründsted* foreviste en Pröve af den Coryciske Grottes Drypsteen, som han afhug i Grottens 3die Kammer.

Etatsraad *Werlauff*, Ridder og Dannebrogsmænd, forelagde Selskabet nogle Bidrag til den nordiske Ravhandels Historie.

Det har været næsten almindelig antaget, at det var den preussiske Kyst, hvorfra de Gamle, alt i den fjerneste Oldtid, hentede deres Rav. Men, da mange Vanskeligheder paa hiin Tid maae have været forbundne med en Fart fra Middelhavet, giennem det atlantiske Hav og Nordsöen til Östersöen, og da intet Sted hos Oldtidens Forfattere afgiver sikkert Vidnesbyrd om en saadan Fart, har Forf. troet det værd en nærmere Undersögelse, om ikke Vestkysten af Jylland, Hertugdömmene og Tydskland lige til Schelde, med

tilhørende Öer, snarere kunde have været det Land, hvorfra phöniciske og massiliske Handlende forskaffede sig hint, i den gamle Verden saa meget brugte og skattede Naturprodukt. Flere Grunde synes at tale derfor. Saa langt man kan gaae tilbage i Tiden, frembyder hiin Kyststrækning, der desuden vides fordem at have havt større Omfang end i den nyere Tid, Rav i en saadan Overflödighed og af en saadan Godhed, at det endnu kan siges at udgjöre en ikke ubetydelig Handelsgienstand. I den senere Tid er man desuden bleven opmærksom paa adskillige, af Gravhöie og Törvemoser, især i Danmark og Skaane opgravede Perler, Amuleter m. m. af dette Material. Vel omtales Rav, Ravfangst og Prydelser af Rav ikke udtrykkeligen i noget af den nordiske Litteraturs ældste Mindesmærker, hverken i de reent digteriske eller i Saadanne, som have en noget historisk Farve; men paa Grund af de anførte Kiendsgierninger lader det sig dog ikke omtvile, at vore Forfædre, alt dybt inde i Hedenold, maae have kiendt og benyttet det, for hine Egne eieendommelige Naturprodukt. Sandsynligen forekommer det derfor i vore ældste Kilder under Benævnelserne *Gler* (glesum, Glas) og *Rafr*, Rav, (beslægtet med lat. rapere, tydsk raffin, dansk rappe). Ogsaa kunde det formodes, i visse Myther og Digtninger enten at ligge skiult under billedlige Udtryk eller være forvexlet med Naturgienstænder, der i een eller ander Henseende kunde have nogen Lighed med det, f. Ex. Ædelstene (gimsteinar), og Guld, af hvilket sidste, det i gamle islandske Skrifter omtalte *lyse Guld* (lysigull) maaskee kan have betydet Rav. Denne Forklaring anvendes paa et Sted i det eddiske Digt *Ægisdrekkja* og paa Mythen om Freyas Taa-rer. Derimod kan det, saavel i islandske som i danske Sagn forekommende Fabelland *Glæsisvöll* (skinnende Mark) ikke forstaaes om nogen Ravkyst. Dets constante Beliggenhed var altid i den nordostlige Deel af den de Gamle bekjendte Verden, östen for

Biarmeland, hvor Ravet ikke forekommer. Snarere viser Sagnet hen til de, ved Solens lange Ophold over Horizonten paa visse Tider, og ved *Nordlysene* sig udmærkende nordiske Egne. Sidstnævnte Phænomen gienkjendes i enkelte eddiske Myther, om Valkyrierne der reed i Luften paa skinnende Heste med straalende Spyd, om den skönnne Jetteqvinde Gerdur i Utgard, hvis Hænder og Haar gave Gienskin og hvis Bolig var omgivet med brændende Luer og maaskee i flere lignende. Men en tydeligere Skildring af Nordlysets forskellige Phænomener frembyde dog de islandske Digtninger om Kong Gudmunds Rige paa Glæsisvöll, og Saxos Beretning om Thorkil Adelfars Tog til Kong Geruth, hvis fælleds historiske Grundvold uden Tvivl maae søges i Erindringer om Nordboernes ældste Handelsreiser til det hvide Hav og til Biarmeland. Enkelte her forekommende Træk have megen Lighed med Beskrivelsen hos Middelalderens Annalister om Krigshære, Drager, gløende Telte m. m. i Luften, der almindeligen forklares om Nordlyset og dets Phænomener.

Antages nu den Mening, at hiin vestlige Ravkyst egentlig var den som Phönicier og Massilier i den ferne Oldtid have besøgt, saa möde langt færre Vanskeligheder ved Forklaringen af de hidhörende Steder hos de Gamle, end naar disse Steder skulde henføres til den östersöiske Kyst. *Herodot* er den ældste Forfatter som omtaler Ravhandelen, og det i Forbindelse med Tinhandelen paa de kassiteridiske Öer. Ved hans Eridanus kan man tænke sig enten een af de større Floder som falde ud i Nordsöen eller et Sund mellem to af de herværende Öer; Navnets Etymologie søges i et undergaaet Stammesprog, hvor Don haver betydet Vand. Det meest klassiske Datum til Ravhandelens Historie skyldes derimod *Pytheas* fra Massilia, der omtrent paa Alexander den Stores Tid besøgte de nordiske Lande. Ved den af ham omtalte Kyst Mentonomon forstaaes

Vestkysten fra Skagen af; ved Öen Abalus (Baltia, Basilia) hvor Ravet opkastedes, en Öe i Vesterhavet. Begge Benævnelser forklares af det gamle frisiske eller nedersaxiske Sprog, og sammenlignes med lignende Stednavne i disse Egne, endnu fra den nyere Tid. Mentomon kan antages at have været det Samme som de nordiske Kilders Reidgotland. Guttonerne, som Pytheas lader beboe denne Kyst, gienkiendes i de ældste Beboere af Halvöens nordlige Deel, Jyderne, ligesom Teutonerne i de sydligere Saxer. Foruden Ravkysten har Pytheas allerførst omtalt, saavel Thule, et Land af en uvis nordlig Beliggenhed, som et andet Land, hvilket han tillægger et Slags Kultur; ved dette skal, uden Tvivl, forstaaes en Deel af Ravkysten eller den jyske Halvöe, paa hvilken hans Beskrivelse i temmelig Grad synes at passe. Med Pytheas's Forestilling stemme, i det Hele, senere Forfatteres Efterretninger om disse Egne og deres Beboere overeens. *Mela* beskriver Havet vesten for Halvöen, under Navnet sinus Codanus (af samme Etymologie som Eridanus); Halvöen selv karakteriserer han paa eet Sted som et longum supercilium; paa et andet Sted benævner han den Codania eller (efter en anden Læsemaade) Scandinavia. Som Beboere nævner han Cimbrer og Teutoner. *Plinius* beskriver en Öe i sinus Codanus under Navn af Scandinavia, blandt hvis Beboere vare Hillevionernes Stamme; men Öer og Halvöer forvexledes jævnlig af de Gamle, og af den hele Beskrivelse er det klart, at *Plinius* ved Scandinavia har forstaaet den jyske Halvöe, hvilket ogsaa kan sluttes af den Forbindelse, hvori den nævnes med promontorium Cimbrorum. Af Benævnelsen findes endnu Spor i det paa flere Egne af Jylland forekommende Stednavn Skanderup, hvis Etymologie, ligesom Skaane, Skaun i Norge og fl. uden Tvivl maae udledes af det gamle Ord *Skaun* 3: sumpig Egn. Hillevioner betyde Beboere ved en Elv eller Flod; her formodentligen enten Skodborgaae, Eideren eller El-

ben. Sevobierget hos Plinius kan ikke forklares om Kiölen paa den store skandinaviske Halvöe, men den ophöiede, fordem skovbevøede Landryg, der sönden fra strækker sig midt igiennem den vestlige Halvöe og endes i Skagen. De Beboere paa Halvöen, som Pytheas kaldes Guttoner og Teutoner, af Mela Cimbrer og Teutoner, forekomme hos Ptolemæus som Cimbrer og Saxer; angaaende de övrige af sidstnævnte Geograph mellem disse to Folk nævnte Stammer ytrer Forf. Gisninger, der tildeels afvige fra de hidtil opstillede Forklaringer. Disse de Gamles Efterretninger om Norden foranledige en etymologisk Digression over nogle af vore ældste Folke- og Landnavne, hvoraf Resultatet bliver: at *Gother* (*Jotar*) oprindeligen have betydet Mennesker eller Indbyggere; *Teutoner* udledes af *Thiod*, Udtrykket, deels for et Folk, deels for et Land, der igjen haver vedligeholdt sig i Sverrigs gamle Benævnelse *Svithiod*, i det jyske *Thye* og i *Ditmarsken*. Til Grund for Navnet *Danmark* ligesom for *Codanonia* ligger det forhen omtalte Stammeord *Don* eller *Dan*: Vand, hvoraf alle de Lande, der kom til at udgjöre dette Rige ere omgivne. At Massilienserne, saalänge deres Handel blomstrede, have fortsat Farten paa den vestlige Ravkyst, kan sluttet af adskillige hos Plinius opbevarede Udsagn af tabte Forfattere, deels samtidige med Pytheas, deels ikke meget yngre; men ved Begyndelsen af den christelige Tidsregning synes Handelsveien at være bleven forandret, idet Ravet ikke længer blot söveis, men ifølge Diodors Vidnesbyrd, mere til Lands og ned ad de galliske Floder förtet til sin Bestemmelse. I denne Anledning forekommer foruden de anförte Benævnelser for de Egne, fra hvilke Ravet havde sin Oprindelse, tillige adskillige andre, saasom *Raunonia* og *Osericta*. Ved Anledning af Erobringerne i Tydskland under August, lærte Romerne at kiende saavel de frisiske Öer, paa hvilke Rav opkastedes (*insulæ glessariæ*), som den preussiske Ravkyst, der nu

først blev historisk bekiendt. Forbindelsen med hiinc synes snart at være bleven afbrudt; men Ravhandelen fra Östersöen til det adriatiske Hav, der allerede var begyndt i det 1ste Aarhundrede, vedligeholdte sig lige til Middelalderen.

I en Mindetale over Selskabets 1834 afdöde Medlem, Biskop *P. E. Müller*, sögte Justitsraad og Professor *Molbech* i Særdeleshed at skildre denne Lærdes videnskabelige og litteraire Virksomhed ved at gjennemgaae og karakterisere hans vigtigste Forfatterarbejder. Han berörte derhos, ved at omtale de af ham udgivne theologiske Lærebøger, den Afdödes Aand og Tænkemaade som Religionslærer ved Höiskolen, og efterat have sögt i Korthed og med almindelige Træk at fremstille Billedet af *Müllers* Charakteer som Videnskabsmand, som Forfatter og som dansk Stilist, dvælede han, i en noget udførligere Betragtning, ved den Afdödes Hovedværker i den danske Litteratur: Afhandlingerne over den islandske Historiegraphie, om de tabte danske Guldhorn, om det islandske Sprogs Vigtighed, og om Eddaernes mythologiske Digte; Sagabibliotheket, og de kritiske Undersøgelser over Danmarks og Norges ældste Historie i Saxos og Snorros Værker. Mindetalen sluttedes, efterat have berört flere andre Sider i *Müllers* videnskabelige Virksomhed, og deriblandt hans betydelige Fortieneste af Modersmaalets Sprogkritik, saavelsom hans begyndte Udgave af *Saxo Grammaticus*, hvorfra Döden bortrykkede ham, (dog ei uden Udsigt til at Værket ved Andres Hielp kan fuldføres) med en kort Skildring af den Afdödes Menneskeværd og personlige Charakteer, hvorledes dennes Grundtræk stode i Harmonie med hans Charakteer som Skribent, og hvorfor vi, med meer end almindelig Betydning, kunde kalde ham en *dansk*, en *national* Forfatter, m. m.

Professor *Madvig* har forelagt Selskabet en Afhandling "om Kjønnen i Sprogene, især i Sanskrit, Græsk og Latin."

I nogle forudskikkede Bemærkninger udhævede han som Hovedfeilen ved Behandlingen af den saakaldte almindelige eller philosophiske Grammatik Forsømmelsen af en sindig, alt Uvedkommende udsondrende Begrændsning af de grammatikalske Forestillingers særegne Mark, og en deraf opstaaende Higen deels efter at finde Parallelismer imellem de grammatikalske Forestillinger og Former og Forestillingsrækker af en ganske anden Art, deels efter at søge i Sprogenes Bygning Udtryk af det, som i den slet ikke findes, Noget, hvorved man just troer at sikre Sprogstudiets Vigtighed og Betydning. Sprogets Opgave fastsattes af Forfatteren at være, "næst Benævnelsen af Forestillingerne, i Sætningen at fremstille den Forbindelse af enkelte Forestillinger, der hos den Talende med Bevidsthed ere sammenfattede til Totalforestillingen om en vis Tilværelse eller Handling, saaledes, som de ere sammenfattede, og i det Forhold for Indbildningskraftens Anskuelse, hvori de sees." Heraf følger da, at "den almindelige indledende Sprogbe-
 tragtning har at undersøge, hvad der i det, der under Udtalelsen af en Sætning, staaer for Anskuelsen, foruden de enkelte Forestillinger, hvis Combination giver Indholdet, og for hvilke Sproget først og lettest fik Navne og Ord, endvidere fordrer eller dog kan foranledige Betegnelse for at vise Forbindelsens Art, de enkelte Forestillingers Optagelsesmaade deri, og Totalforestillingens Forhold for selve Anskuelsen."

Til Grund for det grammatikalske Kjon ligger en dobbelt af Phantasien ud over den naturlige Virkeligheds Grændser foretagen Classification af Gjenstandene efter deres Analogie med eller Mod-sætning til det talende Menneskes Væsen, deels som levende og livløse, deels som analoge med levende mandlige eller qvindelige Væsener. Disse to Classificationer kunne saavel fremtræde hver for sig som forbundne til Frembringelsen af en Trehed, skjönt ved

første Öiekast den egentlige Kjönsinddeling synes at forudsætte den anden; men Sprogdannelsens Vei er ikke den logiske Reflexion. Den de enkelte Ord ifølge disse Classificationer ledsagende Biforestilling kan aldeles ikke tænkes at have havt Indflydelse paa den oprindelige Orddannelse selv; heller ikke i Sætningens Dannelse er der nogen Opfordring til at udhæve den. I den pronominalske Betegnelse synes derimod baade at være en Opfordring til at antyde den blot i Almindelighed paa pegede Gjenstands Classe og en Leilighed til ved en fælleds Lydmodification at skabe et Tegn for Classen. Fra Pronominerne synes derfor for største Delen det grammatikalske Kjøn at være gaaet ud eller endog alt det, der sædvanlig betragtes som Ytring af Kjönsforestillingen. Men der gives Sprog aldeles uden Kjøn og det er ugrundet i denne Omstændighed at see et Beviis paa en mindre livlig og poetisk Opfattelse af Naturen, idet en slig Inddeling og Biforestillinger meget vel kunde være tilstede uden at faae et sprogligt, Ordets Brug stedse ledsagende Mærke. Hvor nu Classificationen af Forestillingerne gjorde sig gjeldende, der var det baade det i sig simpleste og første Trin og tillige det, som historisk Betragtning viser som det ældste, at kun Analogien med den i selve Menneskets Væsen stedfindende Different, den egentlige Kjönsmodsatning, betegnedes, og det saaledes, at det Qvindelige mærkedes som Særeeget, det Mandlige, uden Mærke, gjaldt som det Almindelige, med hvilket da det ligeledes ikke mærkede Livløse faldt sammen i Sprogformen. Denn^e Dobbeltthed have de semitiske Sprog bevaret; men Professor *Madvig* godtgjør, at ogsaa i Sprogene af vor Sprogæt (den indo-europæiske) det Samme engang har været Tilfældet, og dette er et Hovedpunkt i Afhandlingen. Förend han gik over til udförlig at fremsætte Beviset herfor, der ligger i Masculin- og Neutrums-Formernes nære Slægtskab og tydelig sildigere Adskillelse, og til at

betragte Maaden, hvorpaa denne Adskillelse fremkom, paapegede han i Korthed de Phænomener, der i de nyere europæiske Sprog vise sig som en Tilbagegang fra den udviklede Trehed til en mere indskrænket Form, enten (som i de romanske Sprog) til den oprindelige Dobbeltthed, eller (som i Dansk) til en anden, hvori Kjönsinddelingen fortrænges af Adskillelsen imellem det Levende og det Livløse, og udviklede dernæst, hvorledes Inddelingen af Substantiverne trænger sig frem til Indflydelse paa de med dem forbundne Prædikatsord, en ganske vilkaarlig og derfor höist vaklende Udbredelse, samt hvorledes den, især ved Kjönstegnets Anvendelse som Middel til Orddannelse, ofte modificerer Substantivets egen Form.

Til Fremkomsten af et Neutrum ved Sondringen af det Livløse fra det levende Masculine var der nogen Anledning i den pronominale Demonstration; den er maaskee ogsaa der begyndt som en virkelig positiv Dannelse af et Neutrum ved forstærket Demonstration, altsaa ved et Middel, der ikke direct havde den Betydning at være Mærke for Substantivets Klasse; men den Adskillelse af Masculin og Neutrum, der i vor Sprogæt viser sig udenfor Pronomina, er dog kun i enkelte Grene (hverken i Sanskrit, Græsk eller Latin) betegnet ved det pronominale Neutrumsmærke (T eller D-Lyden). Prof. *Madvig* udhævede derimod først, hvorledes Adskillelsen af det Levende og det Livløse i hine Sprog aldeles med Udelukkelse af den egentlige Kjönsinddeling har gjort sig gjeldende i Dannelsen af Fleertallet af Substantiverne, i det her hiin Adskillelse ene har bestemt Valget af Fleertalsmærkerne, der ere fælleds for Masculin og Feminin (*i* eller *s*), og særegne for Neutrum (*a*), medens derimod i den semitiske Sprogæt den egentlige Kjönsinddeling, der i Enkelttallet sondrer Ordene, ogsaa fastholdes i Fleertalsdannelsen med Udelukkelse af den anden Classification. Det nuværende Danskes Dobbeltthed (det temmelig uegentlig saakaldte *Fælleds-* og

Hverkenkjön) har saaledes en mærkværdig Analogie med Sanskrit, Græsk og Latin, fra hvis Kjönsinddeling det ellers fjerner sig. Her findes tillige et Punkt, hvor det er tænkeligt, at Classificationer af den her omhandlede Art kunne være virksomme (til at bestemme Ordenes forskellige Fleertalsform) i Sprog, som man vilde fradømme alt grammatisk Kjön eller analog Classification af Substantiverne, fordi Adskillelsen ikke selvstændig viser sig i Pronominalbetegnelsen eller i Prædicatet. Herfra gik Prof. *Madvig* over til at vise, at den övrige Adskillelse af Masculin og Neutrum i Sanskrit, Latin og Græsk ikke frembyder en egen Masculin- eller Neutrum-Endelse, men er opstaaet derved, at, medens man oprindeligt kun havde een Hovedcasus for Ordet i de directe Hovedrelationer som Subject og Object i Sætningen, der egentlig var Ordets Grundform i Modsætning til de specielle oblique Casus, man efterhaanden ved de Gjenstande, der som levende fremtraadte med en særegen Affection for Phantasien, udhævede paa en egen Maade Opfatningen af dem som energiske og handlende, eller dannede en Nominativ ved en Endelse, der er eiendommelig og fælleds for det Levendes Classe (Masculin og Feminin), kun at Substantiver, der ere dannede med speciel Femininendelse, ikke antage Nominativendelsen *s* (*mons* og *vallis*, men *mensa*). Prof. *Madvig* oplyste udførligere denne for Casuslærers Behandling vigtige Sammenstilling af Nominativ og Accusativ som oprindeligt een Casus, hvis fælleds Form blev tilbage som Accusativ, i det i Sanskrit, Græsk og Latin Accusativen ikke dannes ved noget til Ordstammen föiet betydende Element, men er denne selv med en sig euphonisk tilsluttende Nasallyd, der gjenfindes i Grækernes ν *ἰφελουσικόν* og har en Hovedanalogie i den arabiske Nunnation. Herved er tillige Elisionen af denne Lyd i Latin (*m*) forklaret og det Phænomen, at i Sprogomveltninger saa ofte Accusativen er bleven Nominativ, som i Nygræsk, Italiensk og Dansk.

Afhandlingen er trykt i Selskabets Skrifter.

Ordbogscommissionen.

Revisionen er kommet til Ordet Skovvöen, og Trykningen af Bogstavet S er kommen til Ordet Skiftecommission. Af det Bind som indeholder Bogstavet S ere nu 43 Ark trykte.

Landmaalningscommissionen.

Under samme er Arbeidet paa et Generalkort over Danmark betydeligt fremrykket.

Den meteorologiske Committee

vedbliver at modtage Meddelelser angaaende de af det foranstaltede Jagttagelser i de danske Staters forskjellige Dele, og forbereder Udgivelsen af et nyt Bind af Jagttagelser.

KJÖBENHAVN, 1835.

TRYKT I DET POPPSKE BOGTRYKKERIE.